

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE TİYATRO ORTAMI VE KİMLİK ARAYIŞI

Gülayşe ERKOÇ

Türkiye Cumhuriyetin ilanından sonra, ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlarda Atatürk'ün başlattığı yeni yapılanma süreci içine girer. Türk tiyatrosu da sözkonusu dönemin ürünü olan siyasal, ekonomik, kültürel değişime paralel olarak gelişim gösterir.

1960'a kadar olan dönemde eğitim ve kültür alanında temel kurumlar oluşturulmuş, yani ilkeler doğrultusunda üretken bir çalışma dönemi başlatılmıştır. Bu dönemde siyasi iktidar Atatürk'ün kurmuş olduğu, dönemin tek partisinin elindedir. Devrimci ve ülkücü bir dönem olan bu süreçte amaç ulusal tiyatroyu ve halk yararına halk tiyatrosunu kurmaktır. Halkevleri'nin, Köy Enstitüleri'nin faaliyete geçişi, Türk Tarih Kurumu'nun, Türk Dil Kurumu'nun, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin açılışı önemli adımların başında gelir. Türk siyasi tarihi İkinci Dünya Savaşı'nın bitiş yılı olan 1944'den başlayarak yeni bir atılıma hazırlanır. Tek partili sistemden, çok partili sisteme geçiş demokrasi alanında katedilen önemli bir adımdır.

Ülkemiz, kısa bir zaman diliminde, ekonomik alanda gelişme, kalkınmada hızlanma gösterir. Ancak bu büyüme hareketi siyasal ve kültürel alanlarda aynı oranda olmamıştır. Hatta kültürel ve toplumsal alanda cumhuriyetin kökleşmesini, devrimlerin benimsenmesini sağlayan kültürel temelin ihmal edildiği söylenebilir. Örneğin 1950'lerin başında Halkevleri'nin, Köy Enstitüleri'nin kapatılması Anadolu'nun eğitim ve kültür hayatında bir duraklama yaratır. Böylece kırsal ve kent kültürünün buluşmasını ve her yörenin kendi özelliklerini araştırıp değerlendirmesini sağlayan topyekün ybir faaliyetin önüne geçilmiş olur. Ekonomik alandaki büyümenin bedeli ise dış borçlanma ve enflasyonun yükselişidir.

1950'lerde demokrasi kavramının yanlış yorumlanması ve özgürlük düşüncesinin tek yanlı olarak hayata geçirilmesi dengeleri bozar ve çalkantılara yolaçar. Ekonomik sıkıntıların yanısıra düşünce özgürlüğüne kısıtlama getiren olayların tırmanması ile kriz dönemi yaşanır. Tiyatroda

bunun bir yansıması olarak Nazım Hikmet'in oyunlarının yasaklanması örnek verilebilir. Kriz bastırılmaya çalışıldıkça tepkiler oluşur ve 27 Mayıs 1960'da toplumdaki aydın ve ilerici kanadın desteğini alan ordu, yönetime el koyar. Aynı yıl içinde yeni parlamento çalışmaya başlar. 1961'de çeşitli alanlarda hak ve özgürlükleri koruma altına alan yeni bir Anayasa oluşturulur. Azınlıkta kalan görüşler ve eğilimler varolma, örgütlenme ve gelişme olanağı elde eder.

1961 Anayasası'nın sağladığı özgürlük ortamı sanat bakımından da üretmeye ve yaratmaya hazır bir ortamın zeminini hazırlar. Bunun yanısıra önceden sansür uygulanmış olan eserler yeniden izleyicisiyle, okuyucusuyla buluşur.

1960'dan 1980'e kadar geçen sürede, toplumda yeralan farklı görüşlerin karşı karşıya gelmesi, yeni toplumsal çalkantıların oluşmasına neden oldu. Görüş ayrılıklarının giderek keskinleşmesi ve çatışmaya dönüşmesi yeni krizleri doğurdu. Türkiye 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980'de iki askeri darbe daha yaşadı. Her iki darbeye de sanata değin müdahaleci bir yaklaşım sergilenmiştir. Darbelerin ardından yapılan yeni seçimlerle parlamentolar yaşama geri dönüldü. Ancak 1980 müdahalesinden sonra, bugün üzerinde hala tartışılmakta olan yeni bir Anayasa oluşturuldu. Ülkemiz 1980'den bugüne uzanan tarihsel süreçte ise sistemin işleyişini kesintiye uğratmadan giderek yoğunlaşan siyasal-ekonomik-toplumsal sorunları aşmaya çalışmaktadır.

Söz konusu siyasal, ekonomik, toplumsal perspektif içinde yeralan tiyatro yaşantımızda ödenekli toplulukların çalışmaları iki grupta toplanır. İlki, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme döneminde kurulan Darülbeydiyye-i, daha sonraki adıyla İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, ikincisi ise Devlet Tiyatrolarıdır. Daha önce sunulan tebliğde kuruluşunu dinlediğiniz bu iki topluluk da 61 Anayasası'nın sunduğu özgürlük ortamında, yeni atılımlar yapmışlardır. İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1960'lı yılların ilk yarısında Muhsin Ertuğrul'un yönetiminde "altın çağı"nı yaşar. Şehir Tiyatrosu'na bağlı olarak İstanbul'un değişik yerlerinde semt tiyatroları açılır. Böylece daha fazla seyirciye ulaşılır. Tiyatro kadro ve repertuar açısından yenilenir ve zenginleşir. 1960'larda oyun yazarlığında bir patlama yaratan genç kuşak Türk oyun yazarlarının çok sayıda oyunu sergilenir. Bu dönemde Eskişehir ve Ordu illerinde de belediye destekli tiyatro çalışmaları yapılmış ancak kalıcı olamamıştır. 1965'deki iktidar değişikliğinin ardından İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun yenilikçi çabaları durur. Uzun yıllar "gerileme" imajı yaratan tiyatro, 1980'li yıllarda toparlanmaya çalışmış ancak 1960'lardaki dinamizmine ulaşamamıştır. 80 yaşını bitiren Şehir Tiyatroları, bugün 5 ayrı sahnede etkinliklerini sürdürmektedir.

Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü yaptığı 1954-1958 yılları arasında ülke çapında tiyatro seferberliğinin başlatılma-

sı için Bölge Tiyatroları Kanunu Tasarısı üzerinde çalışmalar yapılmış, Devlet Tiyatroları'nın turneleri ile Bursa ve İzmir'de bu kapsamda etkinlikler yapılmıştır. Anadolu'nun diğer bir kaç ilinde de başlatılan bu tür çalışmalar, 1960'lı yılların ilk yarısında hız kazanmış ancak 1960'lı yılların ikinci yarısında ödeneksizlik v.b. gerekçelerle yarım bırakılmıştır. Böylece Anadolu'da devletin desteği ile köklü bir tiyatro hareketi uzun yıllar boyunca başlatılamamıştır.

1970'li yıllarda yerleşik düzene geçen İzmir ve Bursa Tiyatroları'ndan sonra 1980'li yıllardan buyana Adana, İstanbul, Trabzon, Diyarbakır ve Antalya Tiyatroları yerleşik etkinliklerine başlamıştır. Aralıklarla da Kayseri, Bolu, Çorum, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Konya, Kahramanmaraş'ta faaliyet göstermiştir. Devlet Tiyatroları'nın bugün Ankara'da 7 sahnesi bulunmaktadır.

1960'lı yıllarda Devlet Tiyatrosu kapsamında gerçekleştirilen bir başka önemli girişim de tiyatroya bağlı olarak kurulmuş olan bale ve operanın tiyatronun bünyesinden ayrılmasıdır.

61 Anayasası'nın sağladığı özgürlük ortamında özel tiyatro topluluklarında da büyük bir artış ve nitelik çeşitliliği görüldü. Bu dönem topluluklarından bir bölümü 1960'lı yıllardan önce operet topluluğu olarak kurulmuş 1960'lı yıllarda ise bu türü bırakmışlardır. Sözkonusu topluluklar, daha çok Fransız vodvillerinin uyarlamalarını, halk tiyatrosu geleneğinden gelen bazı özelliklerle kaynaştırarak sergilemişlerdir.

1960'lı yılların toplulukları ise çoğunlukla batı tiyatrosunu model almışlardır. Bu topluluklardan bir kısmı hem tiyatro tarihinin belli başlı yapıtlarını, hem öncü akımların ürünlerini hem de telif eserleri sergileyen yenilikçi sanat tiyatrolarıdır. Bir başka grupta ise oyun dağarcığında daha çok bulvar komedisi ve müzikal türündeki eserlere yer veren topluluklar vardır. İlerici-toplumcu tiyatro toplulukları ve politik tiyatro toplulukları bu dönemin yenilikleri arasında yer alır. Bu dönemde bir sendika tarafından desteklenen ve ona bağlı olarak etkinlik gösteren tiyatro topluluğu da bulunmaktadır. Bunun yanısıra kabare türünde eserler sergileyen tiyatro toplulukları açılır. Bu toplulukların yanısıra geleneksel tiyatronun meddahlık geleneği, tuluat gibi özelliklerinden yararlanan, popüler halk tiyatroları faaliyete geçer. Özel topluluklardaki bir başka yönelişte ise vodvil türünü benimseyen yeni topluluklar yer almaktadır.

Özel tiyatro topluluklarındaki bu canlanma özellikle Ankara, İstanbul'da gözlenir. Bu toplulukların bir bölümü düzenli turnelerle tiyatroyu Anadolu'ya götürebilmişlerdir. Bunun yanısıra Anadolu'da amatör olarak faaliyet gösteren tiyatro toplulukları da vardır. Anadolu'da gözlenen bu hareketlenme 1960'lı yıllardan sonra azalmış, devletin sahip çıkması, yerel yönetimlerin ilgisizliği, Anadolu'nun bazı yörelerinde tiyatroya karşı yapılan saldırılar nedeniyle giderek azalmıştır.

1960'larda tiyatro yaşantısında görülen hareketlilik toplumda yaşanan politik, ekonomik ve toplumsal hareketlilikle eşgüdümlüdür. Tiyatrolarda sendikal hareketler görülür, tiyatro sendikaları kurulur. Az sayıda olmakla birlikte tiyatro grevleri ve grev girişimleri görülür.

Toplumda yaşanan ve giderek kızışan politik atmosferin bir sonucu olarak az da olsa bir kaç toplulukta, oyunu, alışlagelmiş mekanından tiyatro binasından çıkararak sokaklara, meydanlara, mitinglere ulaştırma girişimleri görülür. Kimi zaman da sokaktaki politik hareket ve eğilimler, doğrudan oyunun içinde yer alır. Sloganlar atılır, bildiriler okunur, yumruklar kalkar, marşlar söylenir, yürüyüşler yapılır. Politika, bu toplulukların bünyesinde ideolojik fraksiyonlar yaratır, tartışmalar ve bölünmeler yaşanır. Tiyatrolara ve sanatçılara karşı saldırılar düzenlenir. Bu olaylar politik ve toplumsal çalkantıların tiyatro yaşantısı ile nasıl içiçe girdiğini göstermektedir. Yaşanan siyasi gerilim tiyatro izleyicisinin büyük bir kesimini tiyatrodan uzaklaştırır.

1960'ların yeniliklere açık atmosferinde kurulan topluluklar 1970'li yıllara doğru bir darboğaza girdiler. Bunun nedenleri arasında devletin ilgisizliği, ekonomik kriz, siyasi kriz, televizyonun yayına başlaması, özellikle İstanbul kentinde görülen çarpık kentleşme sonucu ortaya çıkan sorunlar bulunmaktadır. Sorunların birikmesi toplulukların çoğunda nitelik kaybına yolaçmış, "gişe" endişesini ön plana çıkarmıştır. Böylece piyasa toplulukları türemiş, bu gidiş tiyatro enflasyonunu doğurmuştur. Bunun sonucu olarak topluluklardan bazıları dağılır. Tiyatroları barındıran tiyatro yapılarının bir bölümü yıkılırken bir bölümü ise "kazanç getirmediği" için kapatılmış ve işlevi dışında kullanılmaya başlanmıştır.

Böylece 1960'lı yılların ilk yarısında parlak bir gelişim gösteren Türk tiyatrosu dönemin ikinci yarısında yaşanan sorunlardan ötürü bir dönemece girmiştir.

60'lı yıllarda kurulan tiyatro topluluklarından bazıları kökleşti ve bugüne kadar etkinliklerini sürdürdü. Daha sonra kurulan toplulukların çoğu da sözkonusu topluluklardan türedi.

70'li yıllarda özellikle "seks furyası" ürünlerinin yer aldığı sinema olayı canlanır. Müzik alanında ise "arabesk" adı verilen bir arayış ortaya çıkar. Kırdan kente göçün sonucunda, kentte filizlenen bu karmaşık tür, kentin sürekli bir değişim içinde bulunan kültürünü etkilemeye başlar. Bu etki günümüze değin uzanır.

1970'li yılların başında kapanan özel tiyatroların bazıları ise 1980'li yılların ortalarında tekrar faaliyete geçti. Ancak tiyatro yaşantısı eski canlılığına bugüne değin ulaşamadı. 80'li yıllarda devlet, özel tiyatrolara maddi yardımda bulunmaya başladı. 1990'lı yılların başında da deneysel çalışmalara yönelen birkaç yeni topluluk kuruldu. Son yıllarda özel tele-

vizyon ve radyo kanallarının açılması ve bunların popüler kültüre yönelik programlar üretmesi, tiyatro seyircisini de medyaya bağlı kılan bir unsur oldu.

Konuya tiyatro yazını açısından bakılacak olursa 60'lı yılların bu bakımdan da en verimli dönem olduğu görülmektedir. Genç kuşak yazarlarının başını çektiği yerli oyun yazarlarımız çok sayıda eser üretti. Yeni eserler, özellikle özel tiyatro toplulukları tarafından sergilenmiştir.

Sözkonusu dönemden başlayarak oyun yazarlığında işlenen konular çeşitlilik kazanmış, siyasal-ekonomik ve toplumsal gelişmeler ve değişimler sonucunda ortaya çıkan yeni sorunlar ele alınmış, eleştirel yaklaşım önem kazanmış, yeni biçim denemeleri yapılmıştır.

Oyun yazarlığında, cumhuriyet döneminin ilk yıllarından başlayarak batılılaşmanın yanlış anlaşılmasından ve uygulanmasından doğan değer karşılıkları, maddi değerlerin önem kazanması, ahlak, töre ve ekonomik ortam sorunu olarak ele alınmıştır. Geleneksel değerlerin aileye, kadın erkek ilişkilerine baskısı, çağdaş insanlık değerlerine karşı oluşu oyunlarda işlenir. Göç, yoksulluk, güvensizlik, vurgun, sömürü, rüşvet, bilinçsizlik, sorumsuzluk ve yabancılaşma gibi sorunlar sıklıkla işlenen ve eleştirilen konular arasındadır. Barış, mutluluk, sevgi, özgürlük gibi evrensel değerleri konu edinen oyunlar da üretilir. Köy, kasaba, gecekondu bölgelerinde yaşanan sorunları irdeleyen çok sayıda eser üretilir ve sergilenir. Bunların yanısıra siyasal içerikli olan ve tarihi belgelerden yola çıkılarak üretilen eserler de oynanır.

Oyun yazarlığında yeni tür denemeleri de yapılmıştır. 1960'lı yıllarda kabare türü ve müzikaller bu yenilikler arasında yer alır. Bulvar komedisi türünde yazılmış pekçok sürüm oyunu sahnelenir. Operet, tradegya, komedi ve melodram türünde eserler de üretilir.

Bir başka önemli konu da biçimsel arayışlarla ilgilidir. Batı tiyatrosundaki yeni biçim arayışları oyun yazarlığını da etkilemiştir. 1960'lı yıllarda, epik tiyatronun ustası olan Berthold Brecht'in oyunları Türkiye'de sahnelenir. Göstermecî uslupta olan bu oyunlar yerli oyun yazarlığını etkiler.

Batı etkisinde gelişen tiyatro yazını o döneme kadar benzetmecî tarzda eserler sunmuştur. Brecht etkisiyle yazılan eserlerde ise yerli malzemenin epik biçimleme ile sunulduğu görülür. Bu biçimleme tarzı temelde geleneksel tiyatromuzun biçim anlayışıyla paralellik taşımaktadır.

Anadolu kültürünün oluşturduğu malzemenin, geleneksel tiyatromuzun oyun türlerinin biçim özellikleri ve halk kültürünün özellikleri ile kaynaştırılarak eser haline getirilmesi yeni bir deneme değildir. Bu çaba, 1923'ten önceki tarihlere de uzanmakla birlikte 1960'lı yıllarda hem nite-

lik hem de nicelik açısından artış göstermiştir. Tanzimat döneminde batı kültürüne yönelen, kurtuluş savaşından sonra ise, batılı tarzda bir gelişimi hedefleyen bir Türkiye, coğrafyasını oluşturan toprakların zengin tarihini ve kültürel mirasını da taşımaktadır. Bu nedenle, batıyı model alan eserler üretildiği gibi, batı ile yerli kaynakları buluşturup bir senteze ulaştırmak amacıyla üretilen eserler de bulunmaktadır.

Türk Tiyatrosu kimliğini, kişiliğini bulmuştur, başlıbaşına özgün bir sanat yaratmıştır demek için vakit henüz erkendir. Bununla birlikte tiyatroumuz batı tiyatrosu sınırında kalmış demek de bu yolda yapılan çalışmaların görmezlikten gelmek olur.

Tarih boyunca çok çeşitli kültürlerin kaynaştığı topraklar üzerinde bulunan ülkemizin sanatında, ulusal kimlik arayışı sürdürülmektedir. Bu yolda yapılmış kuramsal çalışmalar da vardır. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tiyatromuzun batı taklitçiliği yerine kendi öz kaynaklarımıza, kendi insanımıza dönük olmasını, Karagöz gibi geleneksel türlerimize eğilmesini savunuyordu. Ancak Baltacıoğlu'nun tiyatronun ve Türk Tiyatrosu'nun özüne dönmesi üzerine çalışmaları aydınlar, tiyatro adamları, uygulamacılar arasında yeterince ilgi uyandırmamıştır. Bu konuda bilimadamı olarak Prof. Dr. Metin And'ın inceleme ve araştırmaları önemli bulgular içermektedir.

Tiyatro incelemecilerimiz ulusal tiyatronun oluşabilmesi için yapılan kimlik arayışında, iki ana kaynağın varlığına dikkat çekmişlerdir. İlki yalnız Yakın Doğu'da görülen bolluk törenlerinin kalıntılarından olan Anadolu köylüsünün yaşattığı köy seyirlik oyunlarıdır. İkincisi ise kentlerde oluşup gelişmiş Karagöz, Meddah, Ortaoyunu gibi geleneksel halk tiyatromuzun ürünleridir. Bunların bir kültür değeri olarak müzeli bir parça gibi saklanması da gerekli görülmüştür. Bu değerlerin yüzyıllar içinde oluşmuş birtakım yapı, biçim ve deyişlerini bulmak üzere çalışmanın asıl uğraş olması gerektiği vurgulanmıştır.

Bilim adamlarının ortaya çıkardığı en belirgin özellikler şunlardır:

- A- Göstermecî usulü
- B- Açık biçim
- C- Toplumsal ve siyasal taşlama
- D- Müzik, dans, şarkı ve taklide dayanan ve oyuncunu yaratıcılığını ön plana çıkaran bir oyun usulü.

Geleneksel tiyatronun toplumsal-siyasal eleştiri ve taşlama niteliği Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Musahipzade Celal'in oyunlarında görülür. Yazar, eserlerinde eski düzendeki çelişkileri, yüzleşmeyi taşlama ve güldürü yoluyla sergilemiştir. Musahipzade Celal'in bu bağlamda ürettiği eserler geleneksel tiyatromuzun başarılı bir sentezi olarak görülmüş,

aynı nedenle 1960'lı yıllarda toplumsal-siyasal taşlamaya yönelen yerli oyun yazarlarımızın da öncüsü olarak değerlendirilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak ürün veren yazarlar arasında yeralan Cevat Fehmi Başkut ve Refik Erduran vb. yazarların kimi eserlerinde de aynı çabanın izleri görülmektedir.

1960'lı yıllarda geleneksel tiyatromuzun özelliklerinden ve malzemesinden yararlanarak ürünler veren yazarların başında Haldun Taner gelir. *Keşanlı Ali Destanı*, *Eşeğin Gölgesi*, *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* bu bağlamda üretilmiş eserlerdendir.

Oyun yazarları arasında ikinci isim Turgut Özakman'dır. *Sarıpınar 1914*, *Resimli Osmanlı Tarihi*, *Fehim Paşa Konağı*, *Bir Şehnaz Oyunu* bu arayışın ürünüdür. Bu eserleri ilk kez sahneleyen Ergin Orbey de yönetmen olarak dikkat çeker.

Aziz Nesin'in *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*, *Üç Karagöz Oyunu*, *Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı*, *Sait Hop Sait*, *Azizname*, *Sermet Çağan*'ın *Ayak Bacak Fabrikası*, Oktay Arayıcı'nın *Rumuz Goncagül*, *Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi*, *Seferi Ramazan Beyin Nafile Dünyası*, Cahit Atay'ın *Kırlangıçlar*, Haşmet Zeybek'in *Düğün ya da Davul*, Sadık Şendil'in *Kanlı Nigâr*, *Yedi Kocalı Hürmüz*, Ünal Akpınar'ın *Bozkırdirliği*, Erol Toy'un *Pir Sultan Abdal*, Mehmet Akan'ın *Hamhum Şaralop*, Güngör Dilmen'in *Delidumrul*, vb. oyunları sözkonusu yönelişin başarılı örneklerini oluşturmaktadır.

80'li yıllarda ise, oyun yazarlığında durgunluk gözlenmiştir. Az sayıda olmakla birlikte kimlik arayışı yolunda yeni çalışmalar da vardır. Bilgesu Erenus'un *Misafir*, Murathan Mungan'ın *Taziye*, *Mahmut ile Yezida*, *Geyikler Lanetler*, Ferhan Şensoy'un *Ferhangi Şeyler*, *İstanbul'u Satıyorum*, vb. eserleri bunlar arasında yer alır.

1960'dan önce kurulan topluluklar arasında geleneksel tiyatromuzun özelliklerini taşıyan topluluklardan en önemlileri Muammer Karaca Tiyatrosu ve İstanbul Tiyatrosu'dur. 1960'dan sonra kurulan topluluklar arasında da aynı geleneği günümüze uyarlayan topluluklar da vardır. Nejat Uygur Topluluğu, Gönül Ülkü-Gazenfer Özcan Topluluğu, Münür Özkul Topluluğu, Ulvi Uraz Dost Oyuncular, Zeki Alasya-Metin Akpınar Topluluğu bunlardan bazılarıdır.

Ulusal kimlik arayışı ve ulusal tiyatroyu oluşturma çabaları içinde üniversitelerin de yer alması gerekmektedir. Bu konuda Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü kuruluşundan başlayarak bir öncülük görevi üstlenmiştir. Tiyatro bölümünde zaman zaman Köy Seyirlik Oyunlarını derlemeye, Anadolu kültürünü araştırmaya yöne-

lik çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalardan yola çıkarak üretilen eserler sergilenmektedir. Prof. Dr. Nurhan Karadağ, bu verilerden yola çıkarak toplu üretime ve oyunculuğa dayalı olarak kotarılan eserleri sahnelemiştir. Tiyatro bölümü öğrencileri tarafından oynanan sözkonusu eserler üniversitelerde, bazı yurtiçi ve yurtdışı turnelerde uluslararası festivallerde sergilenerek ilgi görmüştür. *Çankırı Yaren Sohbeti, Kardeşlik Töreni Samah, Emrem Yunus, Yunus Diye Göründüm, Seyirlik Oyun* bu çalışmaların ürünlerini oluşturur.

Günümüzde geleneksel tiyatromuzun malzemesi ile epik biçimleme yöntemlerini bir senteze ulaştırma yolunda profesyonel çalışmalar da yapılmaktadır. Ferhan Şensoy'un Ortaoyuncular Topluluğu'nun çalışmaları, Mehmet Ulusoy'un kurduğu ve faaliyet merkezinin Fransa olduğu Özgürlük Tiyatrosu'nun çalışmaları, Tuncel Kurtiz ile Ayşe Emel Mesci'nin Stockholm'de kurduğu Halk Oyuncuları Topluluğu'nun çalışmaları, yine Mehmet Ulusoy'un Dostlar Tiyatrosu'nda sahnelediği *Sevdalı Bulut* adlı oyun, Yücel Erten'in Devlet Tiyatrosunda sahnelediği Anadolu kültürüne özgü öğeleri taşıyan rejisi ile *Delidumrul* adlı oyun, Ayla, Beklan Algan ve Erol Keskin'in deneysel çalışmaları son yılların ürünlerini oluşturmaktadır.

Tiyatro toplulukları, rejisörler, oyuncular, yazarlar ve bilim adamları, araştırmaları, özgün ve deneysel çalışmaları ile hem batılı anlamda hem de ulusal özgün bir sanat yaratma yolunda ürünler vermeye devam etmektedirler.

KAYNAKÇA

- Akı, Niyazi.** *Çağdaş Türk Tiyatrosuna Toplu Bakış (1923-1967)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yay., 1968.
- And, Metin.** *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu (1923-1983)*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1983.
- And, Metin.** *Türk Tiyatro Tarihi*, İstanbul: İletişim Yay., 1992.
- Avcıoğlu, Doğan.** *Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın*, Tekin Yay., İkinci Kitap, 1987.
- Cem, İsmail.** *12 Mart*, İstanbul: Cem Yay., 1973.
- Erkoç, Gülayşe.** "*Türk Tiyatrosu'nda 1960-1970 Dönemi (Tiyatro Toplulukları ve Etkinlikleri)*", Yayınlanmamış Doktora Tezi, A.Ü. D.T.C.F. Tiyatro Bölümü, Ankara 1993.
- Ertuğrul, Muhsin.** *Benden Sonra Tufan Olmasın*, İstanbul: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Yay., 1989.
- Karadağ, Nurhan.** "*Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1931-1951)*" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, A.Ü. D.T.C.F. Tiyatro Kürsüsü, Ankara: 1982.

- Kongar, Emre.** *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
- , *Kültür Üzerine*, İstanbul: Çağdaş Yay., 1982.
- , *Toplumsal Değişme*, Ankara: Bilgi Yay., 1972.
- Konur, Tahsin.** "Cumhuriyet Döneminde Devlet-Tiyatro İlişkisi", Cumhuriyetin 60. Yıl dönümü Armağanı. Ankara: A.Ü. D.T.C.F. Yay., 1987 s. 307-359.
- , "Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde Tiyatro Çalışmaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. D.T.C.F. Tiyatro Kürsüsü, Ankara: 19.
- Nutku, Özdemir.** *Dar'ül-bedayi'nin Elli Yılı*, Ankara: A.Ü. D.T.C.F. Yay., 1969.
- Sokullu, Sevinç.** *Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1979.
- Stefanos, Yerasimos.** *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye*, Çeviren: Babür Kuzucu. İstanbul: Belge Yay., 1977.
- Şener, Sevdâ.** *Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlak, Ekonomik, Kültür Sorunları (1923-1970)*, Ankara: A.Ü. D.T.C.F. Yay., 1971.
- , *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan (1923-1972)*, ANKara: A.Ü. D.T.C.F. Yay., 1972.
- , *Oyundan Düşünceye*, ANKara: Gündoğan Yay., 1993.
- Yüksel, Ayşegül.** *Haldun Taner Tiyatrosu*, İstanbul: Bigi Yay., 1986.
- Zobu, Vasfi Rıza.** *Uzun Hikayenin Sonu*, İstanbul Ofset Matbaacılık Sanayi ve Ticaret As., 1990.